

נקודה מתוך "לחיות עם פרשת השבוע" ראש הישיבה

בפרשת השבוע נמצאת מצות המלחמה על ארץ ישראל (במדבר ל"ג, נ"ג-נ"ו): "והורשתם את כל יְשֵׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאֶבְדְתֶם אֶת כָּל מְשִׁפְתֵיכֶם וְאֶת כָּל צִלְמֵי מִסְכַּתְכֶם תִּאָבְדוּ וְאֶת כָּל בְּמֹתֵיכֶם תִּשְׁמִידוּ. וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ וְיֹשְׁבֵיהֶם בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ לְרֵשֶׁת אֲתֶיךָ... וְאִם לֹא תוֹרִישוּ אֶת יְשֵׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תוֹתִירוּ מֵהֶם לְשָׂפִים בְּעֵינֵיכֶם וְלְצַנִּינִים בְּצַדֵּיכֶם וְצָרְרוּ אֲתֶיכֶם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם יֹשְׁבִים בָּהּ. וְהָיָה כְּאֲשֶׁר דְּמִיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲעֱשֶׂה לָכֶם."

הכתוב אומר (דברים י"ט, י"ט - כ', א'): "...וְעֲשִׂיתֶם לוֹ כְּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאֶחָיו וּבְעַרְתָּ הָרַע מִקֶּרְבְּךָ. וְהַנְּשָׂאִים יִשְׁמְעוּ וְיָרְאוּ וְלֹא יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד בְּדָבָר הָרַע הַזֶּה בְּקֶרְבְּךָ. וְלֹא תַחֲסוּ עֵינֶיךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עַיִן בְּעַיִן שׁוֹ בְּשׁוֹ יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרֶגֶל. כִּי תִצָּא לְמַלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וְרֵאִיתָ סוֹס וְרֶכֶב עִם רַב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶה מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם."

המדרש דורש את סמיכות הפרשיות (ילקוט שמעוני תורה, רמז תתקכ"ג): "כי תצא למלחמה. מה כתיב למעלה ו'לא תחוס עינך', ואחריו הוא אומר: 'וראית סוס ורכב', אמר ליה: אם אתם חומלין עליהם הם יוצאין למלחמה עליכם, משל לרועה שהיה רועה צאנו ביער, מצא גור אחד של זאב וחמל עליו והיה מיניקו מן העזים, בא בעל מלאכתו וראה אותו, אמר ליה: הרוג אותו, לא תחוס עליו שלא יהא תקלה לצאן. ולא שמע אליו. כיון שגדל היה רואה כבש והורגו, גדי ואוכלו, אמר לו: לא אמרתי לך לא תחוס, כך אמר להם משה: אם אתם חסין עליהם, והיה אשר תותירו מהם."

אם לא נוריש את יושבי הארץ, הם יהיו לשכים - לקוצים - בעינינו. מדוע התורה מדגישה בצורה כל כך חזקה את הצורך להוריש את יושבי הארץ? ענין אחד הוא החשש מפני עבודה זרה, כפי שמופיע בפסוקים - "ואבדתם את כל משפיתם". אך נראה שיש בפסוקים ענין נוסף. כך מפרש "אור החיים" את הפסוק על הורשת יושבי הארץ: "ואם לא תורישו וגו' והיה וגו'. לדבריהם ז"ל (מגילה י ע"ב) שאמרו כל מקום שנאמר 'והיה' הוא לשון שמחה כאן נכתויו לומר שהם יתירו אותם לצד הרצון והשמחה בהם לצורכיהם הוא מבשרם שיהיו לשיכים וגו'."

'וצררו אתכם על הארץ וגו'. פירוש, לא מלבד שיחזיקו בחלק מהארץ שלא זכיתם בו אלא גם חלק שזכיתם בו אתם וישבתם בו - וצררו אתכם על חלק שאתם ויושבים בו לומר קומו צאו ממנו, ופירוש תיבת 'על' כדרך אומרנו (כ', כ"ד) על אשר מריתם פי על אשר לא קדשתם" (דברים לב נא).

יש מחשבה, שאם אנו נחוס על האויבים - יהיה בסדר, לא תהיה מלחמה. יש בינינו שחושבים שאם רק ניתן לאויבנו מים וחשמל, נשק ותשתיות, ניצור מצב ש"יש להם מה להפסיד" - וכך לא תהיה מלחמה. אנו נחליט איך ראוי שיהיו יחסינו עם האויבים - וכך גם יהיה בפועל. על כך אומר המדרש: אם "תחוס עינך", זה מה שיגרום לך שתהיה מלחמה, "וראית סוס ורכב". המדרש מביא משל נפלא. מדוע הרועה חומל על הזאב? מה הוא חושב? הרועה חושב שאם הוא יניק את הזאב מהעזים - הזאב יגדל להיות עז. אמנם הוא נולד זאב, אבל הוא לא באמת טורף. אין דבר כזה חיה טורפת, זו רק הסביבה והתנאים החיצוניים שגורמים לו לטרוף. אם נגדל אותו בין עזים, וניניק אותו מהעזים - הוא יהיה עז.

כך יש כאלו החושבים שאין באמת אנשים רעים. אין אנשים שחיים על אידיאולוגיה של חרב ושל טרור. הם עושים פיגועים רק בגלל שהם פליטים ובגלל שתנאי חייהם גרועים. אם רק נשפר את תנאי חייהם ו"יהיה להם מה להפסיד" - הם לא ירצו להפסיד את זה, ולא ייקו לנו.

על כל אומרת התורה: זאב נשאר זאב. גם אם הוא יונק מהעז - הוא זאב. אויבנו קיימים כי אנו לא עושים את המוטל עלינו. אם אנו נתחזק במצות המלחמה על הארץ, שהיא "המצוה של הדור", כדברי הרב חרל"פ, אם נתחזק בהליכה בדרך התורה - אין צורך באויבים. בע"ה נעשה את תפקידנו בעוצמה, ונחזור מהמערכה עטורי נצחון, שיהווה נדבך נוסף בדרך לגאולה.

"והיה" הוא לשון שמחה. מהו, אפוא, פירוש הפסוק: "והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם?"

לאור דברי ה"אור החיים" נראה, ש"והיה" הוא ביטוי של לכתחילה. ביטוי לדברים שאנו עושים מרצוננו, מתוך רצון ואידיאולוגיה, ולא דברים שאנו עושים מתוך הכרח. יש גויים שאנו משאירים בארץ מתוך הכרח, למשל ערביי ישראל. אולם יש גויים הנמצאים כאן "לכתחילה". אנו מביאים אותם מתוך אידיאולוגיה של שלום, ומשאירים אותם לשלוט בחלקים מארצנו. אלו הגויים שעליהם אומר הכתוב שהם יהיו "לשכים בעינינו".

ועד מוסיף הכתוב: לא רק במקומות מושבותם הם יפריעו לנו, אלא גם במקומות מושבותינו, בחלק שאנו יושבים בו - הם יעשו לנו צרות, "לומר קומו צאו ממנו". זוהי המציאות שאנו חווים היום.

מדוע יבוא עלינו מצב כזה? הכתוב אומר: "וצררו אתכם על הארץ" - "על" פירושו "בגלל" - בגלל היחס לארץ. כיון שאתם משאירים את הגויים ברצונכם, מתוך יחס לא ראוי לארץ ישראל - לכן האויבים יעשו לכם צרות. בדברים אלה באה לידי ביטוי ההשפעה של היחס לארץ ישראל על מצבו של עם ישראל. ארץ ישראל היא דבר חי, והיא תובעת את עלבונה. אם אנו מזלזלים בארץ - יש לך השפעה, זה לא "עובר חלק". יש לך מחיר כבד. בילקוט שמעוני יש דרשה נפלאה בענין.

מתוך השיעור שהועבר בכ"ה בתמוז תשע"ד
השיעור המלא נמצא באתר הישיבה.

פינת הילדים

חשינות חיפוש כפרה וכרה"י

(לאחר מציאת המושג בקשו בשולחן שבת מאבאמא להרחיב על המושג שמצאתם)

חזנים כחנניה הכהן...

1. מה יאפשר לעם ישראל להתקיים בארץ ישראל?

2. מה פירוש המילה "תוצאות" בפרשה?

3. מה פירוש המילה "תאוה" בפרשה?

"הנה ידוע שענין המסעות היו כפי הצורך לה' ברוך הוא, מקור המקורות, כדי ליחד יחידים בכל מקום ומקום לפי בחינתו. אך ישראל לא ידעו מזה, רק שצוה להם לנסוע ונסעו"
(דגל מחנה אפרים" לרבי משה חיים אפרים מסלידקוב - נכד הבעש"ט, פרשת מסעי)

באוזני בנו את כל המסעות שעברו ואת אשר ארע בס. מתברר, שמה שהיה נראה בדרך הלוח כצירוף מקרים אקראי, הופך מתוך נקודת המבט של הדרך חזרה להיות סיפור. כל פרק מוביל לפרק הבא, ולנגד עינינו נרקם סיפור בעל רצף שמאחד את פרקיו.

בעל הטורים כותב: "מוצאיהם למסעיהם". ובתר הכי הפך וכתב: 'ואלה מסעיהם למוצאיהם'. כלומר שהכל היה על פי ה', בין מסע בין מוצא".

אם נראה היה בהתחלה שאין כל מטרה להליכה במדבר, זולת המְתְנָה עד שייתם הדור של יוצאי מצרים, הרי שבמבט לאחור מתגלה ההליכה במדבר כסיפור השגחה, שבו לכל פרק יש תפקיד. רבי משה הדרשן דיבר על מעט חסד שמוצאים בנדודים במדבר. לרבי תנחומא לעומת זאת, כל מסע לחוד וכולם יחד, הכל הופך למטרה.

לכאורה, נדדי ישראל במדבר היו תוצאה של חטא ועונש וצירופי מקרים: הרי יכלו להיכנס לארץ דרך ארץ פלשתים, ולא נכנסו; דרך הר העמלקי; דרך אדום; מואב. בסוף, "במקרה" כבשו את סיחון ועוג, ונכנסו משם. עתה מתברר שהיה תפקיד לכל ה"הווא אמינות" ולתוצאה הסופית.

כך גם בנוגע למישור של האדם. הפרשות שקוראים בשלושת השבועות, מתארות את אובדן מנהיגותו של משה, ואת היוזמה שעוברת לכוחות מתוך העם, החל מפרשת פנחס. היינו חושבים, שבאשר הכל עובר דרך משה, אלו מהלכים אלווקיים, שבאים בהשגחה מלמעלה. אך כשמדובר ביוזמות פרטיות, הדבר נתון ליד המקרה. ולא היא. אותן יוזמות פרטיות הופכות להיות תורה, ומתברר שהן חלק מן התוכנית האלוקית.

ספר במדבר מתאר תוכנית שהשתבשה. כפי שראינו, הכל השתנה: המקום בו היו ישראל אמורים להיות, לוח הזמנים, והאדם שינהיג את העם. כשזה קורה לנו בחיים הפרטיים, לא תמיד קל לנו להסתדר. זה מעצבן, מצער, והלוואי ואפשר היה בלי זה. אין שיבוש גדול יותר מחורבן בית המקדש והיציאה לגלות. גם בדורנו, דור של גאולה, אנו רואים שהדברים אינם פשוטים, והתוואי שדימינו לראות את הגאולה צועדת בו, מתמסמס לנגד עינינו, ואין אנו יודעים לאן תוביל הדרך בטווח הקרוב, וכמה עיקולים עוד נכוונו לה.

הקריאה בתורה בפרשות אלו מלמדת אותנו שגם לשיבושים וגם לתוצאות שלהם יש תפקיד. הם חלק מן התוכנית האלוקית, בחיי הכלל ובחיי הפרט. ומכאן נשאב נחמה וכח לעמוד בבאות.

מתוך השיעור שניתן ב-כ"ה תמוז תשס"ה
השיעור המלא נמצא באתר הישיבה.

את חומש במדבר ניתן לסכם כשינוי שעובר על עם ישראל בשלושה צירים:

מקום - מתחיל במדבר סיני, ומסיים בערבות מואב.

זמן - מתחיל בשנה השנייה, ומסיים בשנה הארבעים.

אדם - מתחיל במנהיגותם של משה, אהרון ומרים, ומסיים ביהושע, אלעזר ופנחס.

בשבוע שעבר עסקנו בשינוי המנהיגות בעם ישראל, נושא המאפיין את פרשת מטות. פרשת מסעי עוסקת בעיקר במה שנוגע למקום: המסעות, גבולות הארץ, הנחלות, נחלת הלויים, ערי מקלט ונחלת בנות צלפחד ושבת מנשה. אנו נתמקד בפרשת המסעות:

"אַלֶּה מְסַעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לְצָבְאָתָם בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. וַיְכַתֵּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי ה' וְאֵלֶּה מְסַעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם" (במדבר לג, א).

מה התועלת בפירוט המסעות שעברו ישראל במדבר? ה' מצווה את משה לכתוב את המסעות, אך לשם מה?

רש"י עונה שתי תשובות לשאלה:

"אלה מסעי - למה נכתבו המסעות הללו? להודיע חסדיו של מקום, שאף על פי שגור עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה, שהרי אין כאן אלא ארבעים ושתיים מסעות... נמצא שכל שנה ושלושים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות. זה מיסודו של רבי משה הדרשן.

ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת, משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום חרוק לרפאותו, כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות. אמר לו כאן ישנונו, כאן הקורנו, כאן שששת את ראשך וכו'."

לרבי משה הדרשן יש כאן תובנה כללית שעולה מהתבוננות בכל תקופת המסעות. לכאורה נראה אלו ארבעים שנה של הליכה במדבר הגדול והנורא, שנים של הסתר פנים. אך כשמסכמים את המסעות, מתברר שבתוך העיניו חבוי חסד גדול של הקב"ה, והודות לו, לא היה נורא כל כך.

לעומת זאת רבי תנחומא הולך בדרך אחרת. מדוע המלך חוזר בפני בנו על כל מה שאירע בדרכם?

בפשטות ניתן לומר שמטרת המלך לייקר בעיניו בנו את הרפואה שהושגה לאחר תלאות רבות ולחנכו למידה של הכרת הטוב. בנמשל, משה מייקר בעיני ישראל את הארץ שהדרך אליה רצופה אתגרים ומכשולים, והיא נקנית בייסורים.

אך נראה שיש כאן משמעות נוספת: המלך ובנו חוזרים, והמלך מונה

שבת בוגרים מחזור יט

לא בכל יום נפתחת בווצאפ קבוצה חדשה שמוליכה אותך 25 שנה אחורה בזמן. "השיעור ממעלות" ככה זה התחיל.

כשרון ניגש לגשש אם מתאים לי לנסוע לשבת בוגרי השיעור במעלות, לא ידעתי מה לומר... ניסיתי לדמיין איך תיראה שבת כזו. השנים, המרחק הגיאוגרפי ועומס החיים ניתקו אותי מעולמה של הישיבה. הרי עם רוב החברים והמשפחות אין לנו קשר, ואפילו רבני הישיבה שלוו אותנו בשנים הראשונות נשארו זכירון, משמעותי אמנם, אך מרוחק מאוד. ובכל זאת סקרנות מהולה בגעגוע עמוק התעוררה בלב של שנינו, והביאה אותנו להשתתף בשבת ישיבה במעלות.

כבר מהרגע הראשון הרגשנו כאילו אנחנו בתוך קפסולת זמן שהחזירה אותנו לתחילת הדרך שלנו יחד. המפגש עם אנשי ונשות השיעור, החיוכים והצ'אפחות, השיחות על החיים, על הילדים ועל ההתמודדויות קלחו כאילו לא עברו השנים. והיה ברור: כאן זה בית!

בכניסת השבת, בעודי עולה מכיוון בית המדרש לעזרת הנשים במדרגות המתעגלות, הוצפתי בזיכרונות מתפילות השבת והימים הנוראים שחוויתי פה בעוצמה ובקלות בשנותיי במעלות. "שמע ישראל" הנאמר בניגון ובאורך המיוחד לבית המדרש הזה, החזיר אותי באחת למפגש עם דרכה המיוחדת של הישיבה, אותה אחדות שסימנה לנו את הדרך.

והנה, לאורך השבת במפגש עם רבני הישיבה ובש"ת בענייני חינוך עם הרב ויצמן, חזרנו לאותם רגעים של בהירות. יש לנו דרך, דרך חדשה-ישנה, עם ניווחות אווירא דארץ ישראל, דרך שרואה את הטוב, שמאמינה באדם ובטוב שבו. דרך של תורת חיים גדולה ועמוקה, שבכוחה לעורר אותנו גם כשאנחנו אנשים בוגרים השקועים בחיי המעשה.

רגע מרגש במיוחד היה כשחיים דדוש המנכ"ל סיפר על העשייה המיוחדת של הישיבה עם קהילת בני המנשה. הדאגה של הישיבה למשפחות הקהילה מהמסד ועד הטפחות. בחומר וברוח, הזכירה לי את הימים ההם כשהיינו צעירים וחדורי שליחות להיות שותפים באתגרים של כלל ישראל.

בנסיעה הארוכה במוצ"ש, בחזרה הביתה, שוחחנו על הנושאים שעלו לדיון בשבת. שנינו יצאנו מלאים בהרהורים ומחשבות ועשירים בהשראה ובתובנות.

תודה לצוות הישיבה, לחיים ולצוות המלצרים שהאירו פנים כאילו אנחנו התלמידים בהווה, לצוות הרבנים וחיים דדוש, לרב מנחם על המחשבה והדאגה לאורך כל השבת. תודה על אירוח ביד רחבה, בחדרים נעימים ובארוחות מפנקות שהיו רק תפאורה ראויה לדבר האמיתי והגדול שקרה בשבת הזו. ומעל הכול תודה לרב ויצמן על הזכות להיות שוב במחיצתו.

י' ל' 41' 5

ז' ל' 41' 2

